



Euskal Herria ezagutuz

MAÑARIA-ABADIÑO (BIZKAIA)

Saibi, Urkiolako behatoki txikia

Parke Naturalaren erdian kokatuta, Urkiola gainaren mendebaldean dago Saibi mendia (946 m), Eskuagatzeko mendilerroaren muturrean. Mendi erraza, Saibik ez du bere kareharrizko senideen ospea, eta pilota-soraa dirudi bere borobiltasun berdean. Baina haren gailurretik begietara zabaltzen den ikuspegia nekez ahaztuko dugu.

Testua eta argazkiak:

| IDOIA GARZES |



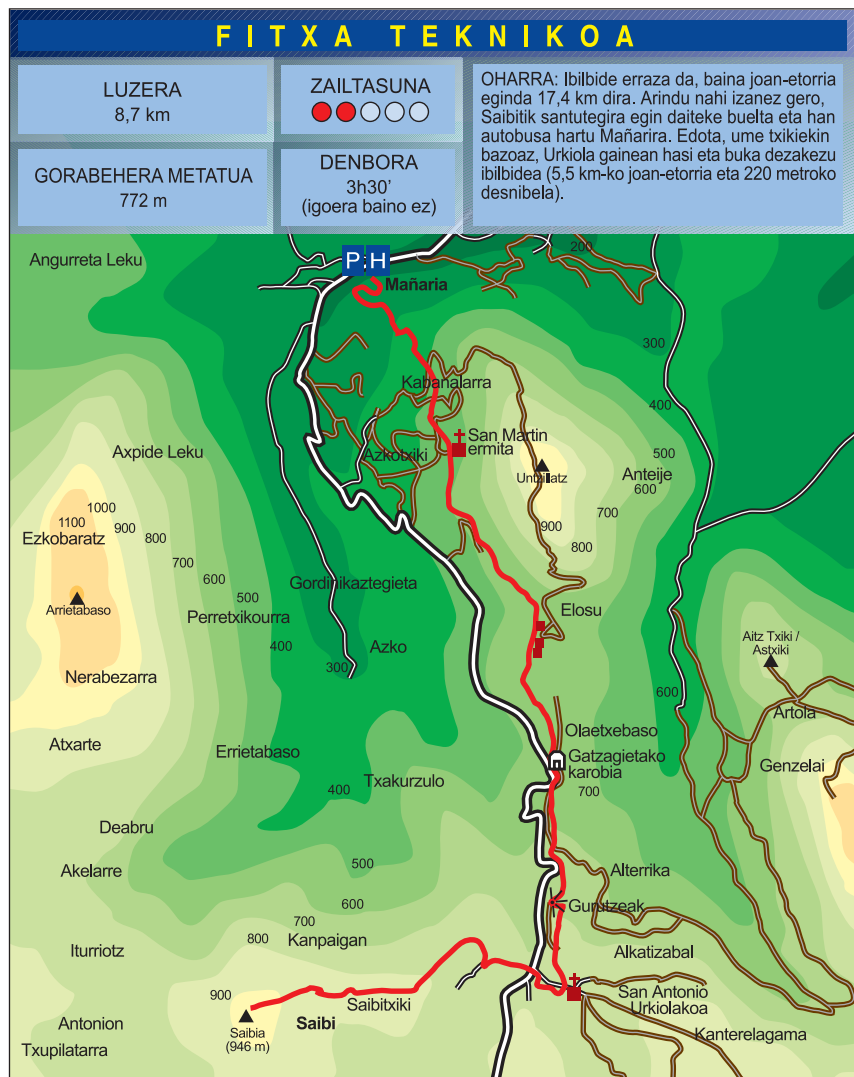
HARROBIEK zuloz jositako Mañaria herritik abiatuko gara. Dena den, txangoa laburtu nahi izanez gero, Urkiolako gainetik ere egin daiteke. Herrian sartu bezain laster –Durangotik gatzela– ezkerretara dagoen aparkalekuan utziko dugu autoa. Botak jantzi, errepidea gurutzatu eta atzera egingo dugu, gorantz doan bidea hartuz –harrobia eskuinera lagata–. Mañaritik igarotzen den GR-229 ere har dezakegu, Mikeldiko idoloa aitzakia hartuta Durangaldeko ibilbidea egiten duena.

Aldapan gora, Mañaria behean utziko dugu. Errepideari jarraituz, Larreakapanaga baserrira iritsi eta eskuinean dagoen pistan gora egingo dugu. Hauspoa berotuta, harri-metatxoei erne, eskuinera egingo dugu beti, Untzillatx parean dugula. Hego-ekialderantz jo behar dugu, pinua ateratzeko pistetatik, Untzillatx harkaiztzarraren hegalean zehar ibiliz. Altuera irabazi ahala eta atzera begiratuta, harrobiak begibistan utzitako Mugarraren erraiak ikusiko ditugu, eta haren ezkerretara Mugarrikolanda lepoa, Artatxagana eta Leungana.

Gatzagietako karobia

San Martin ermitan GRarekin bat egingo dugu. Urkiola 3,6 kilometro-ra dugu, baina pausoa luzatu aurretik, jentilen kondairak gordetzen dituen ermita eta haren atzean dau den haitzuloak ikus ditzakegu. Aurrera egingo dugu Untzillatxeko magaletik eta, Otxaortagako iturrian egarria asetakoan, gure xede den Saibigain ikusi ahal dugu. Elosuko txabolak adieraziko digu izen bereko lepoa hurbil dugula. Zurezko zutoinak Urkiolarako bidea seinalatu arren, Untzillatx aldera egingo dugu bista bila. Eskalatzailen gustuko paretatzarra dugula parean, eskuinera so eta urrutian Anbotoko gailurra doi-doi antzemango dugu, Asuntza lepoaren eta Urkiolamendiren atzean. Atzera egin eta laster pistak beherantz egingo du, Urkiolara doan erreperiderantz.

Gatzagietako karobi ederra zain dugu. XIII. mendean jardunean zela dioten agiriak daude. 1670ean hantxe egin zuten Urkiolako elizako



erretaula eraikitzeke karea, eta horretarako Untzillatxetik ateratako kareharria erabili zuten. Errepidearen ertzetik aurrera, Santigaztelu baserritik igaro eta, Urkiolarako bidea seinalatzen duen zutoinari

Urkiola toponimoak urkiaren kortabaso inguruan egiten zen lana adierazten badu, zergatik dago hain urki gutxi inguruan?

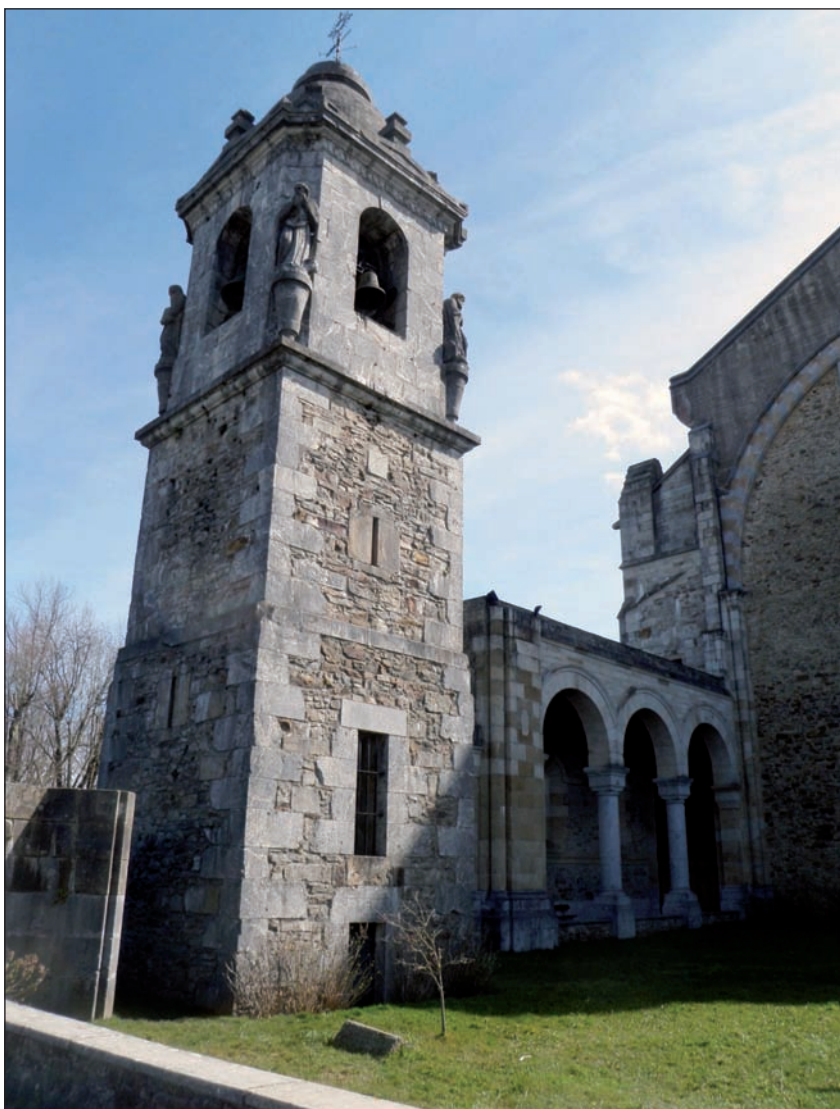
kasu eginda, gorantz egingo dugu kalbarioko hiru gurutzeekin topo egin arte. Han, berriz, maldan gorako nekeak ahaztaraziko dizkigun ikuspegiak gozatu ahal izango dugu.

Urkiolako urkiak

Hasieran urkiek eta ondoren pago lepamotzek osatutako korridoreari

helduko diogu. Eta Urkiolan urki gutxi dagoen errezelok hartuko gaitu. Izan ere, Urkiola toponimoak basoan egiten zen lana, urkiaren kortabaso inguruan egiten zen beharra, adierazten badu, zergatik dago hainbeste pago lepamotz eta hain urki gutxi inguruan? Urkiak trantsizio basoak izaten dira, urkia espezie kolonizatzailea –aitzindaria– baita. Suteek kiskalitako inguruak birpopula ditzake, bere hazkunde azkarra dela eta. 30 metroraingo altuera izan dezake eta, argia sartzen uzten duenez, haren adaburuean beste zuhaitz batzuk haz daitezke, pagoak esate baterako. Eta pagoek baso helduak sortzen dituztenean urkia ordeztzen dute.

Urkiak berezi egiten duen beste ezaugarri bat ere badu. Haren azalak zilarraren kolore zurixka du eta horregatik, sarritan, lur sailen



Goiko argazkian, Urkiolako santutegi ospetsua, amaitu gabeko eraikina. Behean, Gatzagietako karobia.

mugarri natural gisa erabili izan da. Gaur egun Urkiola inguruan ikusten ditugun urki gehienak 1970ean Santutegiaren ardura hartu zuten misiolariak landatu zituzten.

Urkiolako “meteoritoa”

Basoan barneratzen den korridorea-ri helduko diogu, bada, eta Santo Kristoko ermita topatuko dugu eta aurrerago, santutegira hurbilduz, elurzuloa. Aldamenean San Antonio Urkiolakoa dago, eta haren parean “meteorito” ospetsua. Aspaldiko jendeek tximistarriztat hartu, eta eguzkiari jausitako ezpala zelakoan gurtzen zuten. Egungo jendeek, zientifikoek behintzat, harri puskatzat baino ez dute, ordea. Mirespen handirik sortu ez, eta “puding” izen arrunta duen sedimentatutako mineralen konglomeratua dela diote. 1929ko azaroaren 29an ipini zuten “meteoritoa” egun dagoen tokian, Urkiolako erretoreak hala aginduta. Izan ere, lehenago inguruko mendi batean zegoen.

Ezkundu nahian dabiltzanen eta memoria kaskarra dutenen zaindaria omen da San Antonio, eta badaezpada ere bizpahiru buelta eman dizkiogu harritzarrari; birak zenbat eta zein norabidetan eman behar diren oroitzeaz ahaztu eta soltero jarraitzen dugu, ordea. Harri ezkontzaginaren ondoan Gernikako arbolen kimua dago, 1854. urteko San Antonio egun batez Iparragirrek Euskal Herrian Gernikako Arbola kanta lehen aldiz abestu zuela oroitaraziz. Santutegian sartu-irten bat egin eta eraikin amaitu gabeari harrituta baino ezin zaio begiratu. XX. mendearen hasieran, berotasun erlijioso handiaren giroan proiektatutako eraikin gaitza behin betiko amaitu gabe uztea erabaki zuten. Antza, garai hartan ere krisiak ortozik.

Saibiko gudua

Gasteizako errepidea gurutzatu eta ostatuen artetik igarota, Saibi aldera egingo dugu PR-BI 83ko marka zuri-horiei jarraituz. 2,3 kilometro baino ez zaizkigu geratzen tonorrerako, eta atzera begiratuta izugarrizko paisaiak hunkituko gaitu. Pistari lotuz egin daiteke Saibira, edota



Santo Kristo basiliza.

Barazar aldera markatzen duen seinale-zutoinean eskuinera egiten duen bidezidorra hartuta. Laster ikusiko dugu Saibiko gailur borobilko gurutzea.

Eusko gudarien aldeko oroitarria da gurutzea, Saibigain frankisten aurkako erresistentzia-lekua izan baitzen 36ko Gerran. 1937ko apirilaren 6tik 15era borroka latzak izan ziren bi bandoen artean, eta azkenean faxistek irabazi zuten. Gurutzearen alboan gutunontzi bi, zutoin geodesikoa eta orientazio-

mahaia aurkituko ditugu. Eta begien gozagarri, Anbotoko mendilerro osoa. Arrietabasoren atzean Mugarra zulatua, Untzillatx, Axtxiki, Alluitz, Infernuzubi deitzen duten sakana eta Anboto. Urrutira, Aizkorriko mendilerroa eta Aralar ere ikus daitezke. Buelta emanda, berriz, Gorbeia eta Lekanda.

Atzera egiteko ordua da. Guk, dena den, aurrera jarraitu dugu. PRari lotu, hesiko ataka igaro eta ezkerreantz, beheantz eginda: Deabru Atxa eta Arrietabaso artean

dauden mendiak egin ditugu. Eta 1871n Bizkaiko azken hartza akabatu zuten Eskuagatx eta Ezkillar mendien azpialdeko pistatik itzuli gara Mañarira. Baina hori beste txango bat da. ■



Bisitatu Ihesi.com, aisialdirako webgune parte-hartzailea.

Euskal Herriko Unibertsitateko Euskara Zerbitzuak 2003an abiarazitako ekimena da ZIO (Zientzia Irakurle Orentzat). Bizkaiko Foru Aldundiaren laguntzari esker urterik urte osatuz doa ZIO bilduma.

Zientziara hurbiltzeko liburu erakargarri eta erabilgarriak eskainiz, euskara eta jakintza uztarturik jartzen dira edonoren esku.

BIZKAIA BIZIA